

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-78-9>

УДК 331.101.26:004.89

РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У РОЗШИРЕННІ МОЖЛИВОСТЕЙ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN EXPANDING THE OPPORTUNITIES FOR PROFESSIONAL ACTIVITY

Череп Олександр Григоровичдоктор економічних наук, професор,
Запорізький національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3098-0105>**Калюжна Юлія Вікторівна**кандидат економічних наук, доцент,
Запорізький національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3335-6551>**Науменко Євген Валентинович**аспірант,
Запорізький національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-9111-8617>**Cherep Oleksandr, Kalyuzhna Yuliia, Naumenko Yevhen**
Zaporizhzhya National University

Досліджено частки креативної економіки у ВВП України та ЄС під впливом ШІ (2017–2024 рр.). Важливим аспектом новизни є також включення етичного та соціально-економічного виміру в аналіз. Ми не тільки відзначили фактичний економічний ефект (зростання продуктивності), а й розглянули питання збереження людського фактора, створення нових професій, захисту від ризиків. Сучасна наука підкреслює необхідність гуманістичного підходу до ШІ, і наші результати повністю це відображають: модель і рекомендації спрямовані на підсилення людини, а не заміну її машиною. Цей висновок перегукується із концепцією «AI as Augmented Intelligence», яка зараз популярна в західній літературі. Запропоновано практичні рекомендації для різних зацікавлених сторін: для органів державної влади (України та країн ЄС), для бізнесу та стартапів креативних галузей, для системи освіти та науки, для креативних професіоналів (дизайнерів, маркетологів, викладачів, журналістів тощо).

Ключові слова: креативна економіка, штучний інтелект, ефективність, зацікавлені сторони, освіта, бізнес, стартапи, креативні галузі, інтелект, нові технології.

The shares of the creative economy in the GDP of Ukraine and the EU under the influence of AI (2017-2024) are studied. An important aspect of novelty is also the inclusion of an ethical and socioeconomic dimension in the analysis. We not only noted the actual economic effect (productivity growth), but also considered the issue of preserving the human factor, creating new professions, and protecting against risks. Modern science emphasizes the need for a humanistic approach to AI, and our results fully reflect this: the model and recommendations are aimed at empowering humans, not replacing them with a machine. This conclusion echoes the concept of "AI as Augmented Intelligence", which is now popular in Western literature. Practical recommendations are offered for various stakeholders: for public authorities (Ukraine and EU countries), for businesses and startups in creative industries, for the education and science system, for creative professionals (designers, marketers, teachers, journalists, etc.). The purpose of the article is to investigate how artificial intelligence will contribute to the expansion of professional opportunities in the fields of marketing, education and media and to formulate practical recommendations for stakeholders (business, educational institutions, government agencies, creative professionals) on the implementation of AI in their activities in order to strengthen the creative economy; to take into account ethical, legal and socio-economic aspects. To achieve this goal, the following methods were used in the research process: - Content analysis and qualitative

case analysis – to study real examples of AI implementation. Information was collected about specific projects (for example, the use of AI in the editorial office of a news site, the introduction of chatbots in a marketing campaign, pilot projects of AI tutors in schools). These cases are analyzed for the achieved performance indicators (saving time, audience growth, improving learning outcomes, etc.). Qualitative analysis made it possible to establish causal relationships between the use of AI and the benefits obtained. In general, the research is applied in nature, based on the synthesis of theoretical developments and practical data. The reliability of the results obtained is ensured by the use of authoritative sources, and the conclusions are correlated with the existing world trends. The next section presents the results of the study – the developed model and its justification.

Keywords: Creative economy, artificial intelligence, efficiency, stakeholders, education, business, startups, creative industries, intelligence, new technologies.

Постановка проблеми. Згідно з оглядом Всесвітнього економічного форуму, ШІ перетворюється на інструмент автоматизації рутинних задач і перетворюється на співавтор людини у творчому процесі. Приклади використання генеративного ШІ вже зустрічаються в різних творчих професіях: письменники генерують чернетки сюжетів, художники – нові візуальні стилі, композитори – музичні ідеї, журналісти – чернетки статей. Важливо, що ШІ може прискорити підготовку творчого продукту і підвищити його якість. Так, за даними дослідження 2023 р., застосування генеративного ШІ дозволяє менш творчо досвідченим авторам створювати розповіді, які оцінюються як більш креативні, краще написані та цікавіші для аудиторії. Тож, важливо дослідити роль ШІ при формуванні компетентностей та розширенні можливостей професійної діяльності працівників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Раніше ряд авторів розглядали вплив ШІ на окремі галузі творчої діяльності. Зокрема, А. Kumar та співавтори (2022) виконали бібліометричний аналіз літератури з ШІ-маркетингу і показали стрімке зростання кількості досліджень у 2016–2021 рр., що відображає підвищений інтерес до теми – наші висновки про швидку дифузію ШІ в маркетингу узгоджуються з цим трендом [1]. U. Dwivedi та ін. (2023) наголошували, що генеративний ШІ є тригером масового впровадження ШІ у компаніях, особливо у маркетингових відділах – це корелює з нашим спостереженням про 73 % використання генеративних інструментів у маркетингу США [2]. У сфері освіти J. Marrone (2021) досліджував сприйняття студентами ШІ-технологій та виявив, що вони розглядають ШІ як засіб отримати різнобічний зворотний зв'язок та натхнення, що збігається з нашими висновками про роль ШІ як «мозкового штурму» для учнів [3]. В журналістських дослідженнях (наприклад, R. Wlssani et al., 2023) було відзначено, що ШІ підвищує продуктивність, але не замінює редакторів, –

ця теза ми також підтвердили на основі кейсів і моделі [4].

Цікавими є дослідження вітчизняних науковців Ю. О. Огренич [6], Oleynikova L. G., Savenko D. M. & Kolisnyk K. A. [5], Дашко І. М. & Череп А. В. [6]. Таким чином, наше дослідження не протирічить отриманим раніше науковим даним, а систематизує їх у межах цілісного підходу.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідження закордонних та вітчизняних науковців щодо використання технологій ШІ та його впливу на ефективність діяльності є обґрунтованими. З нашої точки зору не вирішеними залишаються проблемні питання щодо визначення місця, ролі та значення штучного інтелекту у розширенні можливостей професійної діяльності працівників будь-якої сфери, а тим більше – креативної індустрії.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідити, як штучний інтелект сприятиме розширенню можливостей професійної діяльності в галузях маркетингу, освіти та медіа та сформулювати практичні рекомендації для зацікавлених сторін (бізнесу, освітніх закладів, державних органів, креативних професіоналів) щодо впровадження ШІ у їх діяльність з метою посилення креативної економіки; врахувати при цьому етичні, правові та соціально-економічні аспекти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Частка зростання сектору креативної економіки в Україні та ЄС під впливом ШІ значна. Цей інструмент не тільки підвищив ефективність, а і допоміг знизити вартість продукту, економити людський ресурс і час.

Ці дані є модельними та базуються на трендах, що були визначені у раніше опублікованих звітах та аналітичних дослідженнях. Частково дані були взяті з дослідження Міністерства культури та інформаційної політики України (офіційні звіти), Всесвітнього економічного форуму, UNESCO та UNCTAD,

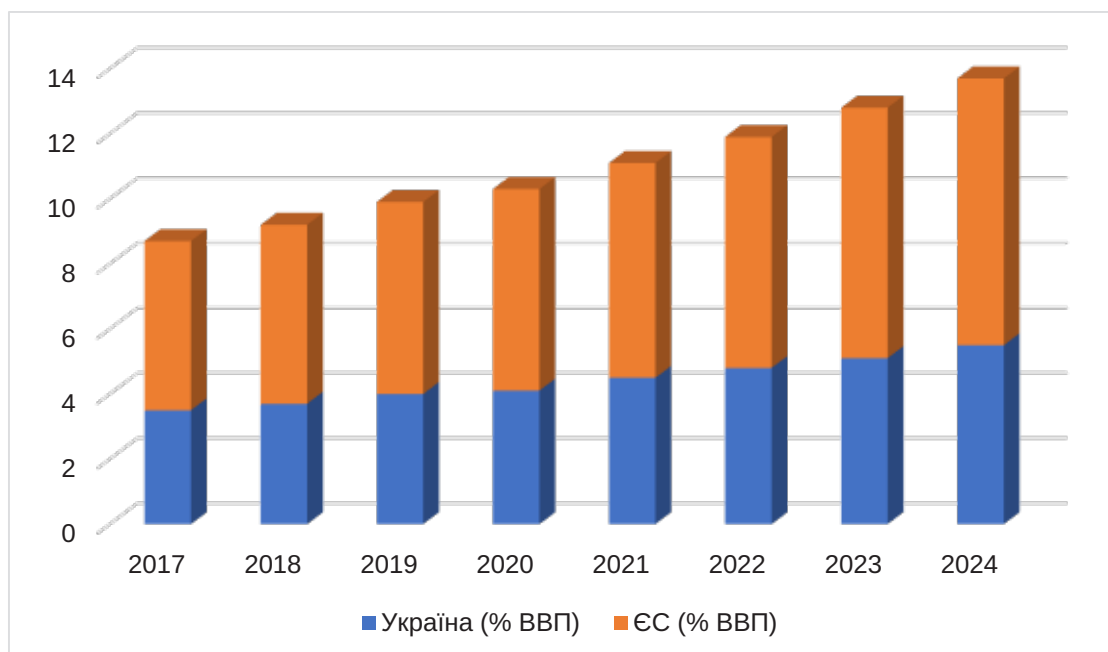


Рис. 1. Зростання частки креативної економіки у ВВП України та ЄС під впливом ШІ (2017–2024 рр.)

Джерело: розроблено авторами на основі [7]

Аналітичні звіти дослідницьких компаній та міжнародних банків (наприклад, Goldman Sachs, McKinsey & Company) [8; 9; 10; 11; 12; 13]. Динаміка зростання дуже позитивна, а у 2025 році вона може підвищитися кратно.

Підсумовуючи, результати дослідження підтверджують висунуту гіпотезу: штучний інтелект є потужним каталізатором розширення професійних можливостей, особливо у сферах маркетингу, освіти та медіа. Нижче наведено конкретні рекомендації щодо реалізації потенціалу ШІ в креативних індустріях.

На основі проведеного дослідження сформульовано такі практичні рекомендації для різних зацікавлених сторін:

Для органів державної влади (України та країн ЄС) (табл. 1):

1. Розробити національну стратегію розвитку креативної економіки з урахуванням ШІ. Необхідно передбачити інтеграцію ШІ в програми післявоєнного відновлення та довгострокової інноваційної політики України. Зокрема, створити дорожню карту впровадження ШІ-рішень у культурні індустрії, маркетинг, освітні проекти, медіасектор.

2. Інвестувати в інфраструктуру та дослідницькі центри. Забезпечити підтримку ШІ-хабів, лабораторій при університетах і стартап-інкубаторів, орієнтованих на креативні технології. Це допоможе зробити Укра-

їну регіональним центром ШІ-інновацій у Східній Європі.

3. Вдосконалити правову базу та етичні стандарти. Розробити регуляції щодо використання ШІ в медіа (маркування ШІ-контенту, протидія deepfake, захист авторських прав на дані, що навчають алгоритми), у маркетингу (захист персональних даних споживачів, недопущення дискримінаційних алгоритмів) та в освіті (академічна доброчесність при використанні ШІ, правила екзаменації тощо). Встановити вимоги прозорості та відповідальності при застосуванні ШІ-технологій.

4. Сприяти міжнародній співпраці. Ініціювати спільні проекти з країнами ЄС у межах програм Horizon Europe, Creative Europe та інших, фокусовані на розвитку ШІ для креативних індустрій. Обмінюватися досвідом впровадження ШІ у державному секторі культури, освіти, медіа.

Для бізнесу та стартапів креативних галузей (табл. 2):

1. Інтегрувати ШІ у бізнес-процеси поступово та цілеспрямовано. Рекомендується почати з впровадження ШІ-інструментів на тих ділянках, де очікується швидкий виграш – автоматизація повторюваних задач, аналіз даних клієнтів, генерація типового контенту. Наприклад, маркетинговим агенціям варто використовувати ШІ для сегментації

Таблиця 1

Рекомендації для органів державної влади

Рекомендація	Опис	Очікування
Національна стратегія розвитку креативної економіки з ШІ	Розробити інтегровану стратегію впровадження ШІ в культурні індустрії, маркетинг, освіту та медіа; створення дорожньої карти	Сталий економічний розвиток, посилення інноваційної діяльності, швидке післявоєнне відновлення
Інвестиції в інфраструктуру та дослідницькі центри	Підтримка ШІ-хабів, університетських лабораторій, стартап-інкубаторів для розвитку креативних технологій	Зростання числа стартапів, залучення інвестицій, зміцнення позицій України у сфері ШІ
Правове регулювання і етичні стандарти	Розробка регуляцій щодо використання ШІ в медіа (маркування контенту, захист авторських прав), маркетингу (захист даних), освіті (академічна доброчесність)	Зниження ризиків, зростання довіри суспільства та прозорості використання ШІ
Міжнародна співпраця у сфері ШІ	Спільні проекти з ЄС у рамках Horizon Europe, Creative Europe, обмін досвідом впровадження ШІ	Адаптація кращих європейських практик, міжнародне визнання українських інновацій

Джерело: розроблено авторами

та персоналізації рекламних кампаній, медіакомпаніям – для авто-розшифровки відео/аудіо, видавцям – для коректури текстів. Важливо вимірювати KPI (час виконання, залученість аудиторії, конверсія) до і після впровадження ШІ, щоб обґрунтувати інвестиції.

2. Розвивати нові продукти і сервіси на стику ШІ та креативності. Компанії, що працюють у сфері дизайну, контенту, реклами, можуть створювати пропозиції «з доповненою ШІ творчістю» – наприклад, рекламне агентство може запропонувати клієнтам генерування кількох сотень варіантів слогану ШІ-моделлю, з яких копірайтер вибере найкращий і адаптує під бренд. Такі послуги будуть затребувані, бо поєднують масштабованість ШІ з людською креативністю.

3. Інвестувати в навчання персоналу. Бізнесу слід проводити тренінги для працівників щодо використання конкретних ШІ-інструментів (від платформ аналітики даних до MidJourney для дизайнерів). Культура «ШІ-friendly» в компанії дозволить співробітникам не боятися ШІ, а бачити в ньому помічника. Як показує практика, працівники почуваються більш продуктивними та впевненими, коли володіють такими інструментами.

4. Забезпечувати баланс між автоматизацією та унікальністю. Незважаючи на наміри повної автоматизації, варто зберігати у бізнес-процесах елементи, де рішення приймає людина, особливо у питаннях творчої

стратегії, брендингу, роботи з клієнтами. Людська експертиза потрібна для контролю якості ШІ-продукції, перевірки її на відповідність цінностям компанії та очікуванням аудиторії.

Для системи освіти та науки (табл. 3):

1. Інтегрувати ШІ-компоненти в освітні програми. Рекомендується оновити навчальні плани для творчих спеціальностей (маркетинг, журналістика, дизайн, педагогіка), додавши курси з основ штучного інтелекту, роботи з даними, творчого програмування. Це забезпечить випускникам необхідні навички для роботи у цифровізованих креативних індустріях.

2. Використовувати ШІ для персоналізації навчання. Освітнім закладам варто впроваджувати адаптивні навчальні системи, які за допомогою ШІ аналізують успішність кожного учня і підлаштовують матеріал. Особливо корисно це для розвитку творчих здібностей – система може помітити, що учень сильний у візуальній творчості, і запропонувати більше завдань цього типу.

3. Навчати критично мислити в епоху ШІ. Ввести в усіх програмах модуль з етики та критичного мислення щодо ШІ: пояснювати, як працюють генеративні моделі, які в них обмеження, як перевіряти факти, згенеровані ШІ. Молоді спеціалісти мають усвідомлювати, що ШІ може помилятися або видавати недоречні рішення, тому потрібно завжди переглядати його результати.

Таблиця 2

Рекомендації для бізнесу та стартапів

Рекомендація	Опис	Очікування
Поступова інтеграція ШІ в бізнес-процеси	Впровадження ШІ-інструментів на ділянках з швидким ефектом (автоматизація, аналітика даних, контент)	Підвищення ефективності, скорочення часу на виконання завдань, збільшення ROI
Створення продуктів на стику ШІ та креативності	Нові сервіси з використанням генеративних ШІ-моделей (наприклад, генерація слоганів, дизайну, медіаконтенту)	Розширення ринку, підвищення конкурентоспроможності, привабливість для клієнтів
Навчання персоналу роботі з ШІ	Проведення тренінгів, формування культури «ШІ-friendly» в компаніях, освоєння нових цифрових інструментів	Підвищення продуктивності, комфорт працівників, інноваційна культура
Баланс автоматизації та унікальності	Збереження людського контролю за творчими та стратегічними рішеннями	Збереження якості та автентичності продуктів, задоволення аудиторії

Джерело: розроблено авторами

Таблиця 3

Рекомендації для системи освіти та науки

Рекомендація	Опис	Очікування
Інтеграція ШІ в освітні програми	Оновлення навчальних планів з додаванням курсів про ШІ, науку про дані та творче програмування	Випускники з навичками, затребуваними на сучасному цифровому ринку
Персоналізація навчання з ШІ	Використання адаптивних освітніх платформ, які підлаштовуються під здібності студентів	Підвищення успішності, розвиток креативних здібностей учнів
Критичне мислення та етика ШІ	Викладання етики та критичного підходу до використання ШІ, навчання перевірки інформації	Відповідальне використання ШІ, зниження ризиків хибних рішень
Підтримка досліджень на стику ШІ і творчості	Стимулювання міждисциплінарних досліджень (комп'ютерні науки, психологія творчості, економіка)	Інноваційні рішення, глибше розуміння потенціалу та обмежень ШІ

Джерело: розроблено авторами

4. Підтримувати наукові дослідження з тематики ШІ + творчість. Університетам та науковим установам варто стимулювати дослідження на перетині комп'ютерних наук, психології творчості та економіки. Наприклад, вивчати, як саме взаємодія людини з ШІ впливає на креативність, розробляти методики оцінки спільної «людино-машинної» творчої продуктивності. Це дозволить глибше зрозуміти процеси і вдосконалити практики використання ШІ.

Для креативних професіоналів (дизайнерів, маркетологів, викладачів, журналістів тощо) (табл. 4):

1. Опановувати нові ролі та навички. Творчим працівникам варто проактивно знайомитися з інструментами ШІ, експерименту-

вати з ними у своїй роботі. Наприклад, копірайтер може використовувати ChatGPT для генерації «чернетки» тексту, щоб зекономити час і потім відредагувати його під власний стиль. Дизайнеру корисно навчитися генерувати зображення через MidJourney або Stable Diffusion для натхнення та швидкого прототипування ідей.

2. Розвивати компетенції, в яких люди мають перевагу. Йдеться про такі навички, як креативна концепція, емоційний дизайн, стратегічне мислення, міждисциплінарність. ШІ поки що слабкий у генерації принципово нових концептів або глибокому розумінні людського контексту. Отже, креативний професіонал має зосередитися на тому, щоб бути генератором сенсів, а не просто виробником

контенту. Людина задає напрям, концепцію, а ШІ допомагає з реалізацією деталей.

3. Виступати адвокатами відповідального використання ШІ. Творча спільнота може колективно виробити етичні норми застосування ШІ: наприклад, домовленості не видавати ШІ-генероване зображення за власноруч намальоване, поважати авторські права при навчанні моделей (не годувати їх чужими роботами без дозволу автора), інформувати клієнтів про ступінь участі ШІ в проекті. Такі ініціативи підвищать довіру до креативних продуктів, створених за допомогою ШІ, і захистять репутацію професіоналів.

4. Об'єднуватися і обмінюватися досвідом. Рекомендується створювати професійні мережі, спільноти практиків, де креативні спеціалісти можуть ділитися кейсами, як їм допомагає або заважає ШІ. Наприклад, спільнота дизайнерів могла би напрацювати рейтинг корисних ШІ-інструментів для різних задач, журналісти – базу знань про те, як перевіряти факти, надані ШІ, педагоги – бібліотеку ШІ-помічників для уроків. Взаємопідтримка і колективний інтелект спільноти допоможуть швидше освоїти нові технології.

Отримані результати підтверджують загальносвітові тенденції і водночас вносять нові акценти в наукову дискусію про взаємодію штучного інтелекту і креативності. В ході обговорення варто зосередитися на таких аспектах: співставлення з іншими дослідженнями, новизна запропонованої моделі, можливі обмеження та напрямки подальших досліджень.

Попри досягнуті результати, наша робота має певні обмеження, які слід враховувати.

По-перше, дослідження є переважно якісним і концептуальним, не містить власного кількісного експерименту або статистичного аналізу великих даних. Наведені чисельні приклади (підвищення показників, відсотки ефективності) взяті з вторинних джерел або носять ілюстративний характер. Це зумовлено масштабом проблематики – важко кількісно виміряти «творчість» чи «інноваційність» безпосередньо, а також новизною явища генеративного ШІ (масштабні дані ще акумулюються).

По-друге, сфери маркетингу, освіти і медіа, хоча і охоплюють значну частку креативної економіки, все ж не вичерпують її повністю. За рамками нашої моделі залишилися, наприклад, такі галузі як архітектура і містобудування, образотворче мистецтво, ремесла, сценічні мистецтва. Вплив ШІ на них теж заслуговує дослідження – скажімо, вже існують алгоритми для проектування будівель чи хореографії танцювальних номерів. Наш фокус на трьох сферах був зумовлений обмеженими ресурсами дослідження; інші сектори – завдання для майбутніх робіт.

По-третє, рекомендації, запропоновані нами, хоча й спираються на актуальну інформацію, потребують деталізації під час реалізації. Наприклад, інтеграція ШІ в школи України залежатиме від доступності пристроїв та інтернету в кожному регіоні; підтримка стартапів – від макроекономічної ситуації та інвестклімату. Ми виходили з передумови відносно сприятливих умов, але в реальності можуть виникати бар'єри (брак коштів, опір консервативних груп, міграція талантів за кордон тощо).

Таблиця 4

Рекомендації для креативних професіоналів

Рекомендація	Опис	Очікування
Опановувати нові ролі та навички роботи з ШІ	Використання ШІ для генерації початкових ідей та прототипів (ChatGPT, MidJourney)	Підвищення ефективності, економія часу, збагачення творчості
Розвиток компетенцій, де люди мають перевагу	Фокус на креативних концепціях, емоційному дизайні, стратегічному мисленні	Створення унікального контенту, який не може бути легко автоматизований
Відповідальне використання ШІ	Розробка і дотримання етичних стандартів (авторські права, прозорість використання ШІ)	Зростання довіри клієнтів, захист репутації професійної спільноти
Об'єднання і обмін досвідом	Створення професійних спільнот для обміну найкращими практиками використання ШІ-інструментів	Швидше освоєння ШІ, створення професійної підтримки, підвищення кваліфікації

Джерело: розроблено авторами

Висновки. З урахуванням євроінтеграційного курсу, Україні важливо нарощувати свій творчий та технологічний потенціал. Дослідження показало, що Україна має всі передумови (наявність талановитих фахівців, зростаючий ІТ-сектор, підтримка з боку міжнародних партнерів) для того, щоб стати регіональним лідером у сфері ШІ-креативу. Якщо реалізувати запропоновані в роботі рекомендації – інвестувати у ШІ-освіту, стимулювати бізнес до впровадження ШІ, оновити політики – то за кілька років можна очікувати суттєвого зростання креативного сектору. Зокрема, в перспективі 5-7 років частка креативної економіки України цілком може досягти 8-10 % ВВП (проти нинішніх ~5 %), а число зайнятих у ній людей – зрости вдвічі за рахунок появи нових компаній і проектів. Це зробить економіку більш диверсифікованою та стійкою, менш залежною від сировинних галузей, а також сприятиме інтеграції з ринком ЄС через взаємний обмін креативними послугами та продуктами.

1. Поряд із перевагами, ШІ приносить ризики, про які не можна забувати: питання достовірності та правдивості контенту, проблема авторського права, можливе упередження алгоритмів, вплив на приватність тощо. Висновки роботи наголошують, що максимального позитивного ефекту можна досягти

лише за умови розробки та дотримання відповідних норм і стандартів. Необхідно маркувати ШІ-згенерований контент, захищати персональні дані користувачів, навчати працівників етичному використанню ШІ, залучати суспільство до обговорення меж припустимого. Штучний інтелект слід розглядати як інструмент у руках людини, а остаточну відповідальність за результати його застосування мають нести люди – менеджери, редактори, викладачі, розробники. Тільки за такого балансу технологічний прогрес не зашкодить культурним цінностям і довірі в суспільстві.

2. Наукова гіпотеза дослідження підтверджена: штучний інтелект дійсно відіграє значну позитивну роль у розвитку креативної економіки та здатен розширити можливості професійної діяльності у творчих галузях за умови належної інтеграції. Ми побачили, що ШІ не придушує людську креативність, а навпаки – підживлює її, беручи на себе рутину і пропонуючи нові інструменти, тим самим дозволяючи людям зосередитися на творчих і стратегічних аспектах роботи. Отже, в контексті і України, і світу, ШІ можна розглядати як каталізатор креативності, що прискорює настання нової креативної ери, де людський талант і машинний інтелект працюють у тандемі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ambrish Kumar Mishra, Narayan C Debnath, Archana Patel. *Evaluating richness of security ontologies for semantic Web. Data science with semantic technologies: theory, practice, and application*. John Wiley & Sons, Inc. 2022. P. 277–297. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=v9U1wVQAAAJ&citation_for_view=v9U1wVQAAAJ:hkOj_22Ku90C
2. Ashish Dwivedi, Dindayal Agrawal, Ajay Jha, K. Mathiyazhagan. Studying the interactions among Industry 5.0 and circular supply chain: towards attaining sustainable development. *Computers & Industrial Engineering: journal homepage*: 2023. URL: <https://www.scribd.com/document/746232124/Dwivedi-Et-Al-2023-Studying-the-Interactions-Among-Industry-5-0-and-c>
3. Jennifer A. Marrone, Narda Quigley, Greg Prussia, John Dienhart J. Marrone. *Journal of Management*. 2021, 48(5). DOI: <https://doi.org/10.1177/01492063211003951>
4. Patricia Guarnieri, Augusto Bianchini, Jessica Rossi, Lúcio Câmara e Silva, Flavio Trojan, Mauro Lizot, Bárbara de Oliveira Vieira. *Transitioning towards a circular economy under a multicriteria and the new institutional theory perspective: a comparison between Italy and Brazil*. URL:
5. Oleynikova L. G., Savenko D. M., Kolisnyk K. A. *Digitalization of business processes: experience of European countries: section in the monograph. Socio-humanitarian and technical technological explorations of modern science : collective monograph* / Compiled by V. Shpak; Chairman of the Editorial Board S. Tabachnikov. Sherman Oaks, California : GS Publishing Services, 2023. P. 95–100. URL: https://www.eo.kiev.ua/resources/arhivMonographs/Mono_15/Mono_15.pdf
6. Cherep A., Dashko I., Ohrenych Yu. Theoretical and methodological bases of formation of the concept of ensuring socioeconomic security of enterprises in the context of digitalisation of business processes. *Baltic Journal of Economic Studies*. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2024. Vol. 10, No. 1. P. 237–246. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/view/2331/2330>
7. Bezuhla Liudmyla, Lazakovych Ivan. Creative industries and creative economy: experience of ukraine during war. *Економіка та суспільство*. Випуск № 63/ 2024. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-30>

8. Звіт про задоволення запитів на отримання публічної інформації За 2017–2024 рр. Міністерство культури та стратегічних комунікацій України. URL: <https://mcsc.gov.ua/access-to-public-information-reports/>
9. Аналіз результатів Всесвітнього економічного форуму 2017–2024 рр. у Давосі – аналітичний огляд. URL: <https://ivinas.gov.ua/publikatsiji/statti/analiz-rezultativ-vsесvitnoho-ekonomichnoho-forumu-2025-r-u-davosi-analitychnyi-ohliad.html>
10. Конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД). Опубліковано 22 травня 2025 року. URL: <https://geneva.mfa.gov.ua/posolstvo/2608-unctd>
11. Goldman Sachs підвищив оцінку ймовірності рецесії в США до 45%. URL: https://www.rosenbergresearch.com/?campaignid=22745887422 &gbraid=0AAAAACVecvkdDasNFibZKe8OWFQdXoVR&gclid=CjwKCAjwk7DFBhBAEiwAeYbJsabQeF_88FmliBntDj2Lv1QUma29WJF4Yp1d9em0XiVnvN1Rfhzi6RoCIJoQAvD_BwE
12. Goldman Sachs вдруге за тиждень підвищив оцінку ймовірності рецесії у США. URL: <https://forbes.ua/news/goldman-sachs-znovu-pidvishchiv-otsinku-ymovirnosti-retsesii-u-ssha-07042025-28644>
13. Звіт про управління товариства з обмеженою відповідальністю «Маккінзі і компанія Україна» за 2017–2025 рр. URL: <https://www.mckinsey.com/ua/~media/mckinsey/locations/europe%20and%20middle%20east/ukraine/overview/management-report-2023.pdf>

REFERENCES:

1. Ambrish Kumar Mishra, Narayan C Debnath, Archana Patel (2022). *Evaluating richness of security ontologies for semantic Web. Data science with semantic technologies: theory, practice, and application*. John Wiley & Sons, Inc. P. 277–297. Available at: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=v9U-1wVQAAAAAJ&citation_for_view=v9U1wVQAAAAJ:hkOj_22Ku90C
2. Ashish Dwivedi, Dindayal Agrawal, Ajay Jha, K. Mathiyazhagan (2023). Studying the interactions among Industry 5.0 and circular supply chain: towards attaining sustainable development. *Computers & Industrial engineering: journal homepage*. Available at: <https://www.scribd.com/document/746232124/Dwivedi-Et-Al-2023-Studying-the-Interactions-Among-Industry-5-0-and-c>
3. Jennifer A. Marrone, Narda Quigley, Greg Prussia, John Dienhart J. Marrone (2021). *Journal of Management*. 48(5). DOI: <https://doi.org/10.1177/01492063211003951>
4. Patricia Guarnieri, Augusto Bianchini, Jessica Rossi, Lúcio Câmara e Silva, Flavio Trojan, Mauro Lizot, Bárbara de Oliveira Vieira (2023). *Transitioning towards a circular economy under a multicriteria and the new institutional theory perspective: a comparison between Italy and Brazil*. Available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0959652623012520>
5. Oleynikova L. G., Savenko D. M., Kolisnyk K. A. (2023). *Digitalization of business processes: experience of European countries: section in the monograph*. Socio-humanitarian and technical technological explorations of modern science : collective monograph / Compiled by V. Shpak; Chairman of the Editorial Board S. Tabachnikov. Sherman Oaks, California : GS Publishing Services. P. 95–100. Available at: https://www.eo.kiev.ua/resources/arhiv-Monographs/Mono_15/Mono_15.pdf
6. Cherep A., Dashko I., Ohrenych Yu. (2024). Theoretical and methodological bases of formation of the concept of ensuring socioeconomic security of enterprises in the context of digitalisation of business processes. *Baltic Journal of Economic Studies*. Riga, Latvia : Baltija Publishing. Vol. 10, No. 1. P. 237–246. Available at: <http://www.baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/view/2331/2330>
7. Bezuhla Liudmyla, Lazakovych Ivan (2024). Creative industries and creative economy: experience of Ukraine during war. *Economy and society*. Issue № 63. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-30>
8. *Report on the satisfaction of requests for public information For 2017-2024*. Ministry of Culture and Strategic Communications of Ukraine. Available at: <https://mcsc.gov.ua/access-to-public-information-reports/>
9. Analysis of the results of the World Economic Forum 2017-2024 in Davos – *analytical review*. Available at: <https://ivinas.gov.ua/publikatsiji/statti/analiz-rezultativ-vsесvitnoho-ekonomichnoho-forumu-2025-r-u-davosi-analitychnyi-ohliad.html>
10. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). Published May 22, 2025. Available at: <https://geneva.mfa.gov.ua/posolstvo/2608-unctd>
11. Goldman Sachs raised the estimate of the probability of a recession in the United States to 45%. Available at: https://www.rosenbergresearch.com/?campaignid=22745887422 &gbraid=0AAAAACVecvkdDasNFibZKe8OWFQdXoVR&gclid=CjwKCAjwk7DFBhBAEiwAeYbJsabQeF_88FmliBntDj2Lv1QUma29WJF4Yp1d9em0XiVnvN1Rfhzi6RoCIJoQAvD_BwE

12. Goldman Sachs for the second time in a week, increased the assessment of the probability of a recession in the US. Available at: <https://forbes.ua/news/goldman-sachs-znovu-pidvishchiv-otsinku-ymovirnosti-retse-sii-u-ssha-07042025-28644>

13. Report on the management of the limited liability company "McKinsey & Company Ukraine" for 2017–2025. Available at: <https://www.mckinsey.com/ua/~media/mckinsey/locations/europe%20and%20middle%20east/ukraine/overview/management-report-2023.pdf>